

Libellen van Gris Nez (Pas de Calais, France)

Inleiding

Op het Gris Nez Zoka van de strandwerkgroep van de JNM is ook aan libellenonderzoek gedaan. Noord Frankrijk valt eigenlijk buiten het werkterrein van het libellenproject. Maar omdat er toch zeer regelmatig jeugdbondskampen gehouden worden, lijkt het me leuk om er hier wat over te vermelden. De SWG heeft namelijk helemaal niets aan deze gegevens, en jullie misschien wel.

Methode

Op de stafkaart zijn 10 gebieden (poeltjes, beekjes) aangetekend (zie figuur 1), waarvan er op 10 achtereenvolgende dagen elke dag 1 bezocht is. Elke dag tijdens hoogwater uiteraard.

Resultaten (zie tabel en kaartje)

Op het kamp zijn 12 soorten libellen gevangen, 6 soorten *Zygoptera* en 6 soorten *Anisoptera*. Behalve de in de tabel genoemde soorten is ook *Aeshna cyanea* gevangen, tussen de wieren van Cran aux œfs (rotskust van Cap Gris Nez).

In de tabel staan de waarnemingen in volgorde van afnemende frequentie. Duidelijk is, dat *Ischnura elegans* verreweg de algemeenste soort is, zowel in aantal individuen als in aantal vliegplaatsen. Deze libel komt in 90 % van de onderzochte gebieden voor. *Enallagma cyathigerum* is met 40 % (4 vindplaatsen) een goede tweede. *Coenagrion puella* en *Orthetrum cancellatum* hebben met ieder 20 % (2 vindplaatsen) een gedeelde derde plaats. *Orthetrum cancellatum* is de enige *Anisoptera*, die in meer dan 1 gebied gevangen is. *Anax imperator* is, behalve op de in de tabel genoemde locaties, ook gevangen boven een duinbeekje in de duinen ten oosten van Wissant.

Tijdens een excursie naar het Forêt de Boulogne is niets gevangen. In dit gebied zijn een paar beekjes afgelopen. Deze beekjes waren vermoedelijk te smal en te beschaduwd om door beekbegeleidende libellen bezocht te worden.

Meldingen van kampdeelnemers van elders rondvliegende *Aeshna*'s en *Sympetrum*'s zijn niet opgenomen, omdat niet duidelijk was welke soorten het betrof.

Losvliegende *Aeshna*'s en *Sympetrum*'s worden op het traditionele Gris Nez weekendje in september beduidend meer gezien. Ook deze waarnemingen zijn hier niet opgenomen.

Discussie

Over het algemeen viel het enigszins tegen met de libellen op Gris Nez. Niet geheel tegen de verwachting in, maar toch. Leuk waren natuurlijk de Beekjuffers boven de Slack. Ook hier schijnt deze libel vooruit te gaan. Marcel Wasscher heeft dit gebied in de tachtige jaren bezocht, maar heeft er geen Beekjuffers waargenomen. Ook op een JNM ZOKA in 1991 zijn er Beekjuffers gezien langs de Slack.

Er zijn minstens 4 factoren die mogelijk beperkend zijn voor het voorkomen van libellen op Gris Nez. Factor 1 is de harde wind. Alle gebieden (op Forêt de Boulogne na) bevinden zich binnen een afstand van enkele kilometers van de zee. Het landschap is vrijwel boomloos, als gevolg van de harde zeewinden. Op het kamp was het fantastisch mooi zomerweer. Toch was de wind hard en dat zal voor veel libellensoorten een beperkende factor zijn.

Factor 2 is het gebrek aan voedselarme en zure biotopen, waar veel libellensoorten aan gebonden zijn. Deze libellensoorten troffen wij dus ook niet aan.

Factor 3 is het menselijk gebruik van de plasjes. De meeste plasjes zijn niet natuurlijk. Oorspronkelijk waren hier kleine beekjes. Die beekjes zijn afgedamd en uitgediept om er visvijvers of eendevijvers van te maken. Als dit niet gebeurd was, waren er wellicht nog minder libellen geweest. Maar, het gebruik van deze vijvers is niet bepaald libelvriendelijk. In hoeverre er gevist wordt, heb ik niet nagevraagd aan de inheemse bevolking. Maar als er gevist wordt, betekent dat waarschijnlijk dat er een onnatuurlijk hoge dichtheid aan vissen in de plasjes is uitgezet. Sommige vissen vreten libellenlarven en dat zal de libellenstand geen goed doen. Het risico dat we liepen door deze vijvers te bezoeken was trouwens

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>Ischnura elegans</i>	10		5	>10 0	> 50	1	50	X	40	X
<i>Enallagma cyathigerum</i>					1 m	1	3 m		2	
<i>Coenagrion puella</i>				1 m				2		
<i>Orthetrum cancellatum</i>		3 m								X
<i>Sympetrum sanguineum</i>	1 m									
<i>Calopteryx splendens</i>			3 m							
<i>Coenagrion pulchellum</i>				1 m						
<i>Anax imperator</i>				2 m						
<i>Libella depressa</i>					3 m					
<i>Sympetrum striolatum</i>								2		
<i>Lestes viridis</i>								1		

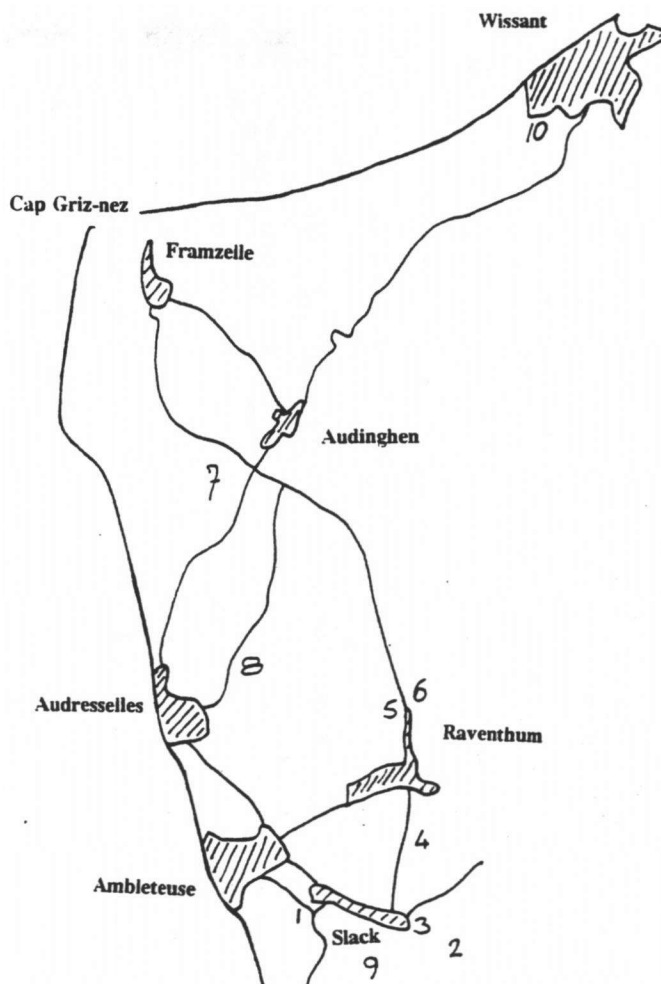
Tabel 1.

Libellen gevangen op Zoka Cap Gris Nez, tussen 9 juli 1994 en 19 juli 1994.

Gebiedsnummers: zie figuur 1 kaartje en legenda.

m=mannetje, v=vrouwje, X=aantallen onbekend,

- 1 = rietmoerassen rondom stuwmeertje in de monding van de Slack bij Ambleteuse; licht brak.
- 2 = La Warenne; voor groot deel drooggevalle eendevijver aan de rand van een duinachtig gebied. Modderig, met zeer veel waterpostelein een enkele groot moerasscherm. Eén zijde begroeid met gew. waterbies.
- 3 = Slackkanaal bij de brug bij Les Marais. Beschaduwde oevers; de juffers tussen moerasvergeetmijnietje.
- 4 = Eendevijver in Le communal de Slack. Veel water en oeverplanten. o.a. lisdodde, waterweegbree en drijven fonteinkruid.
- 5 = Les Roussettes 1. Eendevijver ten westen van de weg. Weinig water- en oeverplanten: pitrus, veenworel en riet. Op een afstandje omzoomd door wilgebosjes. De Platbuiken viegen boven een klein kweekplasje er vlak naast.
- 6 = Les Roussettes 2. 2 eendevijvers ten oosten van de weg. Vrijwel geen oeverbeschroeiing en zeer troebel water. Gevangen bij harde wind. *Enallagma cyathigerum* vloog langs halfopen struweel boven de plasjes.
- 7 = Plasje achter musée van Haringzelle. Rand struweel en akkerland. Waterweegbree, waterbies, russen, waterpest, lisdodde, veenwortel).
- 8 = plasje tussen Audresselles en kampterein.
- 9 = Duinen van de Slack; *Ischnura* en *Coenagrion* langs klein, halfbeschaduwde poeltje met o.a. Snavelzegge, *Sympetrum* en *Lestes* langs struweel in droge duinen.
- 10 = Zandwinningsplas ten oosten van Wissant. Zilte waterranonkel. (waarschijnlijk brak).

bijzonder groot. De Fransen zijn als de dood dat ze hun wilde eendjes kwijtraken, die ze met de meest walgelijke loken proberen te lokken. Ik heb toch liever geen schot hagel door me reet heen en enkele gebieden zijn dan ook niet bezocht. Het gebruik van de plasjes als eendevijver brengt nog een andere nadelig aspect met zich mee. Dikwijls worden de oevers met paaltjes gestut of wordt de oever op andere manieren steil gemaakt. De oeverbegroeiing is hierdoor uiterst slecht ontwikkeld. Zoals bekend gebruiken de meeste libellen water- en oeverplanten om eieren op af te zetten. Larven kruipen langs opgerichte stengels het water uit. Oeverplanten bieden tevens beschutting tegen wind. Dat is in deze plasjes dus niet mogelijk. Om niet te negatief te zijn, een positief effect van het gebruik van de plasjes als eendevijver is er ook: rondom deze plasjes zijn vaak bosjes aangelegd. Die bosjes verminderen de windsnelheid enigszins.

De vierde reden voor de libellenarmoede van deze streek is van geologische aard. De meeste plasjes bevatten een bodem van Jurakleien. Deze klei suspendeert in het water en het zicht is nul komma nul nul nul nul cm. Fotosynthese wordt zeer sterk geremd en kleine zoetwaterorganismen waarvan libellenlarven leven zijn zeer weinig talrijk en waterplanten komen nauwelijks voor. Libellenlarven waarschijnlijk dus ook niet. Eén plasje (no. 4) in een oud duingebied, met een zandbodem, is met 4 soorten (nog steeds bedroevend weinig) het soortenrijkst en het rijkst in aantallen. Dit heldere plasje heeft als enige ook een rijke waterplantenbegroeiing, hoewel ook dit plasje (waarschijnlijk extensief) als eendevijver wordt gebruikt.

Ischnura elegans schijnt dus wel het beste bestand te zijn tegen al deze nadelige dingen, beter nog dan andere algemene *Zygoptera*. Deze libel kan ook het beste tegen zout. Ze wordt in de monding van de Slack aangetroffen boven brak water. Overigens zijn *Sympetrum sanguineum* en mogelijk *Orthetrum cancellatum* ook boven brak water gevangen.

Op zich is het grappig, dat er toch behoorlijk veel plasjes zijn met één soort *Anisoptera*, maar dat het elke keer weer een andere soort is. Kennelijk is er in deze plasjes, die toch al niet zo groot zijn en dan ook nog eens minder geschikt voor libellen, plaats voor maar een zeer klein aantal grote libellen. Waarschijnlijk is het voornamelijk het toeval, dat bepaalt of het een *Orthetrum*, een *Anax* of een *Libellula* is die over zo'n plasje vliegt.

Eén waarneming was voor mij als SWG'er-IWG'er-PWG'er erg boeiend. Dat was een tweetal jonge *Aeshna cyanea* mannetjes, die zich in de getijdzone van Cran aux œfs ophielden. Deze libellen vlogen wat rond in de *Fucus spiralis* zone (Kleine zeeëik, groeit in de bovenste zone van grote bruine zeewieren). Ook rustten ze uit op bewierde rotsblokken. Op drie verschillende dagen zijn deze dieren waargenomen.

Nawoord

Duidelijk is, dat libellen vangen op Gris Nez niet zo veel zeldzame soorten oplevert. Foute conclusie is, dat je tijdens een volgend Gris Nez bezoek je net maar thuis moet laten. Je weet immers maar nooit: je zit hier een stuk zuidelijker en westelijker. Bovendien is er nog nooit in de voorjaar en in de vroege nazomer gevangen en kun je hier uitstekend ecologisch onderzoek naar libellen doen.

Met dank aan mijn excursiedeelnemers voor de opgelopen risico's en voor het vangen van de libellen waar ik te traag voor was.

Hans Inberg
Westersingel 34
9718 CM Groningen
050-147682

